

KÜLÖNFÉLÉK.

Magyar katolikus író az unitarismusért. „Krisztus istensége a modern ember szellemében. Felhívás hívőkhöz és hitetlenekhez“ című könyv jelent meg Budapesten, Schmidt Jenő bölcseleti író tollából. A könyv írója a róm. kath. vallásfelekezet tagja. E mű is mutatja, hogy mennyire távol áll a róm. kath. világiak gondolkozása a róm. kath. papságtól, mely a régi, elavult s haladás-ellenes dogmákhoz nemcsak ragaszkodik, hanem ultramontanizmussával épp napjainkban a felekezetközi békés viszonyok felforgatására tör. Szerző „abban a Krisztusban hisz, a ki a szeretetnek és az istenségnek teljességét önmagában szemlélvén, az első volt, a ki az embernek isteni voltát felfogta és ezen tudatával az emberiséget megvilágította.“ „Az emberi szellem lényege végtelen és örök; az ember isteni természettel bir, egy lényegű Krisztussal, valamint ő egy lényegű a lények lényegével.“

A szerző tovább azt kérdi, hogy miben áll Krisztus vallása? Abban, hogy hozzá hasonlóan felismerjük magunkban a végtelent, az örök istenit.

A szerző dorgálja azokat, a kik a keresztény tanokat a hagyományos értelemben hirdetik, megmondja, hogy kik szerinte a Krisztus tanítványai és az övéi is:

„A kik a pusztában jártok és bőjtöltök, mint keresztelő János és tanítványai; Krisztus tanítványai nem vagytok, mert Krisztus tanítványai nem bőjtölnek.“

„Nem hiszik többé a gyermekes csodás mondákat, melyek arról az Istenről regélnek, a ki bizonyos idővel ezelőtt a világot semmiből teremtette, és nem a paradicsom kertjéről szóló mesét.“

„És nem hisztek többé ama mennyei Úr képének, a ki mennydörögés és villámlás közt leereszkedett Szinai hegyére és Mózesnek kőtáblákon adta át törvényeit.“

„És nem hisztek többé a csodálatosan nemzett Isten fiának külső csodáiban.“

„És nem hisztek többé külső üdvözülésben, mely a világ urá-

nak boszú-vágyát kiengesztelő véres áldozatból állott, melylyel saját fia önmagát feláldozta.

„De a ti hitetek szellemibb, világosabb, fenségesebb ama hitnél.

„És hitetek nem pusztá hit többé, hanem ámaz egyetlen csoda szemlélete, mely a végtelen gondolat törvényeit minden csillagzat számára megszabja.

„A szellem nem látja ilykép a természet mindenségét isteni lényén kívül, hanem egyesít mindent, a mindent átkaroló, átható és alakító szeretet valóságában, melyben egy vagyunk; a hol minden ember sugár az ő világosságából, mely tőle indul ki örökkön örökké.

„És ez, mint minden emberinek középpontja és egysége az isteni-emberi, az életnek forrása és a mennyeknek kenyere.

„Ez az a hatalom, mely legfőbb törvényét, a szabadság törvényét bennünk fejt ki; ez az örök teremtés, az örök megváltás és az örök feltámadás.

„Ilykép szellemileg újra születettek, mert saját lényetek új világosságban tűnik fel előttetek.

„Ég és föld megváltoztak számotokra és nagyobb dolgokat éltek meg, mint a milyenekről valaha atyáitok álmadoztak.

„Kislelkűekkel fogtok találkozni, a kik azt fogják mondani: Ti hallatlan dolgokat hirdettek. Ezeknek bizonyítsátok be, hogy minden szavatok ósrégi igazságok kincstárából van merítve.

„És higeszü dőrék fognak jelentkezni és mondani fogják: Ti hátrafelé törvekvők, nem mutattok be újat, hanem csak a régi theológiát és a bölcseletet melegítitek föl.

„Ezeknek feleljétek: Mi régi igazságot nyujtunk, eddig nem sejtett új világításban és nagyobb fordulaton nem ment még keresztül az emberi szellem, mint most. A mit a történelmi kereszténység csak képekben sejtett, mi derítjük fel azt valóságban.

Bizonyára az idők jele, hogy a kath. egyházból találnak pártfogóra ily eléhaladt tanok.

Ierson Henrik, a „Brit és Külföldi Unitárius Társulatnak“ 1876. óta érdemes és buzgó titkára meggyengült egészségi állapota miatt megvált titkári állásától. Ierson, kezdetben főleg a bel-missionak volt barátja. Később buzgó pártolója lett a magyar unitárius ügyeknek; s pártfogása és érdeklődése évről-évre fokozódott. 1890-ben, a budapesti templom felszentelésekor személyesen is megjelent közöttünk. Magyarországi látogatásáról irt jelentéséből ismerik olvasóink azt a mély rokonszenvet, melylyel bemutatott az angol testvéreknek. Sajnálattal jegezzük fel é nagymiveltségü férfinak a közügyektől való visszavonul-

lását; de meg vagyunk győződve, hogy ezután is éppen olyan lelkes barátunk lesz, mint eddig volt. Az E. K. Tanács egy elismerő iratot intézett hozzá, melyben köszönetét fejezte ki szives jóindulataért és sajnálatát a titkári állásért való megválásán. Itt megemlítjük azt is, hogy Ierson helyébe Copeland Bowie, csakugyan jeles férfi lépett.

Lipsius, a jénai egyetem híres tanára 62 éves korában meghalt. Egyik elsőrendű theologussa volt a jelenkornak. Legkiválóbb műve: „Lehrbuch der evang. prot. Dogmatik“, melyet a „Prot. Egylet“ által kiadott „Tájékozás az újabb theologia körében“ czimű munkában dr. Kovács Ödön ismertetett.

Iskolai értesítők. *Az unitárius vallásközönség felsőbb iskoláinak és az ezekkel kapcsolatos elemi iskoláknak Értesítője* az 1891—92-ik tanévről. Szerk. Ulár Pál, igazgató. A kolozsvári főtanodában volt 320 növendék: 13 a papnöveldeben; 253 a gymnasiumban; 54 az elemi iskolában. Ebből unitárius volt 199; ágost. hitv. 24; ev. ref. 29; róm. kath. 30; görög kath. 12; gör. keleti 2; izrael. 31. Jeles osztályzatot kapott 46; jó oszt. 73; elégségest 133; elégtelen 68. Ősztöndíj czímen kiosztatott 1624 fit 7 kr, jutalmul 430 fit 15 kr. A javadalmak értéke teszen 3744 fit 48 krt. A papnöveldeben tanított 7 tanerő; a gymnasiumban 21; az elemi iskolában 4. Az Értesítő elején Kovácsi Antal elhunyt tanár életrajza van közölve. — *A tordai középiskolában*, a gym. öt osztályban 130, az 1—4 el. osztályban: 113 növ. ndék volt. Vallás szerént: unitárius 76; ev. ref. 76; ágost. hitv. 9; r. kath. 39; g. kath. 32; g. kel. 17; izr. 5. Kitünő osztályzatot nyert 12; jelest 25; jót 37; elégségest 23; elégtelen 16. Az intézetben az egyház részéről 5 tanerő működött. — *A székely-hereszturi középiskola* I—V. osztályaiban volt 153 tanuló; az előkészítőben 23; összesen 176. Vallás szerént: unitárius 107; ev. ref. 36; róm. kath. 11; g. kel. 11; ágost. hitv. 4; izr. 7. Jeles volt 12; jó 35; elégséges 109; elégtelen 20.

Segélyül kiosztatott 602 fit 31 kr. A gymnasiumban működött 8 tanerő; az előkészítő osztályban 2.

Az értesítőben új rovat a tanárok irodalmi működése, ezt felvenni helyes volt, de ajánlatos bizonyos rendszer követése, mit most nélkülöz. Az értesítőt egyébiránt Ulár Pál igazgató gonddal és szakértelemmel állította össze.

A Magyarhoni ág. hitv. ev. egyet. egyház theologiai akadémiájának Értesítője 1891—92. Szerk. Schneller István theol. akad. igazgató. Az értesítőt terjedelmes igazgatói jelentés nyitja meg az akadémia múlt évi életéről. A tanári kar irodalmi munkássága: Cseceska S. „Egyh. jogtan“, Schneller István „Beszédek a theol. akad. fejlesztésére“. Dr. Masznyik E. „Babil Máttyás élete, Jean Paul Levanaja“. Krupecz István „Masnicus Tobiás fogsága és kiszabadulása“. Stromp L. „János ev. világnézete“. Pukánszky Béla, kitél e füzetünkben egy adatos cikket közlünk. „Az ó testamentomi exegesis feladata“ czímen írták és adták ki dolgozataikat. A theol. akad. hallgatók száma az I—IV. évfolyamon 38 volt. Alapvizsgát tett 1 jeles, 3 jó, 1 elégséges, szakvizsgát 8 jó, 1 elégséges eredménnyel.

A tordai áll. polg. fiu-leány és elemi leány isk. Értesítője 1891—92-ről. Szerk. Varga Dénes igazg. Őszszes létszám 271. 16 tanerő működött a kapcsolatos iskolákban.

Uj tanerők. A vallás- és közoktatásügyi minster a kolozsvár főiskolánkra nézve kötött szerződés értelmében latin és magyar irodalomra kinevezte *Péterfi Lajos* székelykereszturi tanárt rendes tanárnak, németnyelvre és latinra *Gál Kelemen* helyettes tanárnak. Ugyancsak ez intézetünknel lesz alkalmazva *Gálfy Lőrincz*, ki Oxfordban tanult s a theológián neveléstant és symbolica theológiát fog előadni. Főiskolánk tanerejének örvendetes növekedését látjuk ezekben.

Ifju papok. Főiskolánknak közelebbről két jeles ifja neveztetett ki papnak: *Váry Albert* isk. főnök Kénos-Székely-Udvarhelyre; *Szász András* Polgárdiba.

Gyász hírek: *Sepsi-Szentiváni id. Szentiványi József*, a háromszéki egyházkör gondnoka aug. 16-án elhalálozott. Fennebb külön emlékezetet közlünk róla. Felette imát és beszédet mondottak: Kiss Sándor laborfalvi lelkész, egyh. körü jegyző, Csifó Salamon árkosi lelkész; énekeltek Hoszszú Ferencz kálnoki tanító vezetése alatt a körü énekezők. A temetés a megyei hivatali kar s nagyszámú közönség részvételével ment Sepsi-Szentivánon végbe. — *Id. Zsakó István*, Zsakó István kir. törv.-széki elnök édes atyja, egyháztanácsos, s egyházközségi gondnok, a szabadságharcban nemzetőri százados, jul. 8-án elhunyt Toroczkón 84 éves korában. Hasznos életü, munkás s közügy-szerető ember volt, az egyházközségnek, a melyhez tartozott, disze. — *Szigethy István* kir. albiró elvesztette leányát *Juliskát* másfél éves korában. — *Török Gyula* nyug. m. kir. honvédszázados veszteséget szenvedett nejének édes anyja: özv. Gut-Kelendi Butkai Mózesné, Erdélyi Rachel halálában.

A szerkesztőség postája.

K. F. „Unitárius történetírás és kálvinorthodoxia“ közlését a jövő füzetünkben kezdjük meg.

ARANYKÖNYV.

ADAKOZÁSOK A SZ.-UDVARHELYT ÉPÍTENDŐ TEMPLOMRA.

IV. közlemény.

Kisgyörgy Sándor gyűjtőivén Vargyason: Kisgyörgy Sándor id. 1 frt, Kisgyörgy Sándorné 1 frt, Kisgyörgy Anna, Kisgyörgy Ilona, Kisgyörgy Berta, Kisgyörgy Sándor ifj., Soós János, Tóth Péter, Ilkei Ferencz B., Andorkó István, Csutok Gábor, Tarcsafalvi Albert, Dimén Ferencz 50—50 kr; Holländer Dávid 30 kr; Németh Péter, Andorkó János, Máté Sámuel ifj., Soós Sándor, Farkas János, Székely Péter ifj. 20—20 kr; Kisgyörgy Péter, ifj. Németh András, Dimén József, Andorkó János, Ambrus Mózes, Székely Zsigmond, Imecs Lajos, Máté Sámuel, Imecs Albert, Máté Ferencz, Pánczél Ferencz, Máté Gergely, Molnár András, Máté Mózes, Borbáth Sándor, Borbát Lajos, Langer Drotyo, Sós Elek, Máté Elek, Tóth György, Borbát Elek, Borbáth Sándor id., Ambrus Ferencz 10—10 kr; Ilkei Sámuel, Máté Ferencz, Demeter Ferencz, Máté Péter, Dimén Ferencz 8—8 kr; Orbók József, Andorkó János, Székely Miklós, Bodor Ferencz, Mezei Ferencz 5—5 kr; Fejér András, Aderkó Reli, Soós Elek, Ambasus András, Miklós Péter ifj., Farkas Mózes, Molnár János, Máté Lajos, Ilkei Károly, Szél Rebeka, Farkas János, Székely Ferencz, Pap István, Miklós Ferencz, Máté Ferencz, Miklós Mihály, Máté Elek 4—4 kr; Ilkei Ferencz, Orbán Ferencz 3—3 kr; együtt *12 frt 19 kr.*

Szabó József gyűjtőivén Vargyas: Kisgyörgy Sándor 1 frt, Szabó József 25 kr., özv. Szolga Lőrinczné 20 kr., Székely Pál, Máté Pál, Máté Péter, Dimény Gergely 10—10 kr., Farkas Elek 12 kr., Máté József 7 kr., Máté Miklós 6 kr., Székely Ferencz 8 kr., Varga Lajos, Szabó József 5—5 kr., Máté Zsiga, Dimén Samu, Dimén József, Mára Mihály, Szász Mózes 4—4 kr., együtt *2 frt 48 kr.*

Kis Tamás gyűjtőivén Vargyas: Kis Tamás 1 frt; ifj. Dániel Lajos 1 frt; Pál Miklós, Székely Zsuzsa. Máté Péter Elek 20—20 kr; Máté Pál, László Mihály, Dimény Mózes, Szabó Márton id., Veres József, Székely József, Andorkó András ifj., Szolga József, Varga András, Czike Lajos, Andorkó András id., Ilkei József, Máté Péter Gy., Székely János, Benkó Jánosné 10—10 kr; Fejér Samu, Andorkó Ferencz, Andorkó Mihály, Dimény Mózes, Székely Péter id. 6—6 kr; Fülöp Julianna 8 kr; Fejér József, Pál Ferencz, Dimény Ferencz, Korodi András, Bágyi András, Máté Mihály, Dimény Péter, Molnár Péter, Molnár Ferenczné, Dimény Péter, Sente Péter, Dimény Péter, Pánczél Mózes, Máté Ferencz, Pánczél Pál, Pánczél Ferencz, Csiki János, Sós Péter, Máté Ferencz, Sós János 5—5 kr; László András, Bágyi Ferencz, Pál Jánosné, Dimén Anna, Veres József, Varga Ferencz, Máté Miklós, Tóth Mózes, Andorkó Ferencz, Ilkei János, Kasztánci Sándor, Sós János 4—4 kr; Fehér János, Sente Ferencz, Máté Elek 3—3 kr; együtt *6 frt 05 kr.*

66. Kolozsvári unitárius ekklezsia *40 frt.*

67. Rend Domokos és neje Daczó Lila, Dobrest *5 frt.*

68. Hajós János, Kolozsvár *20 frt.*

69. Németh István alsó-siménfalvi lelkész és az ekklezsia gondnoka gyűjtése *15 frt 85 kr.*